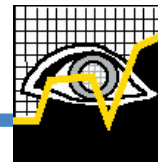

וּתְקָה בַּמְּקוֹם הָעֵבֹדָה וְנִיידוֹת תַּעֲסוֹקִיתִית בִּישְׂרָאֵל רוֹנִית נָדִיב

עִיקָרֵי הַמִּמצָאִים

- הוּתְקָה הַמְּמוּצָע בַּמְּקוֹם הָעֵבֹדָה בִּישְׂרָאֵל עוֹמֵד עַל 9.7 שָׁנִים, וְדוּמָה לוֹוֹתֵק הַמְּמוּצָע בַּמְּדִינוֹת מְפוֹתְחוֹת הָעוֹמֵד עַל 9.5 שָׁנִים.
- הוּתְקָה הַמְּמוּצָע עוֹלָה בִּיחַס יִשְׂרָאֵל לְגִיל. בְּגִילָאִים 18-35 הוּתְקָה הַמְּמוּצָע עוֹמֵד עַל 4.6 שָׁנִים בַּהֲשׁוּאָה ל- 13 שָׁנִים בְּגִילָאִים 35 וּמֵעַלָּה.
- אִין הַבְּדִלִים מִשְׁמֵעוֹתִיִים בּוֹוֹתֵק הַמְּמוּצָע שֶׁל נָשִׁים וְגַבְרִים.
- בְּנִיגוּד לַצְפוּי, לֹא נִמצָא קֶשֶׁר בֵּין הוּתְקָה הַמְּמוּצָע וְרִמַּת הַהִשְׁכָּלָה.
- הוּתְקָה הַמְּמוּצָע שֶׁל בְּעָלֵי מִשְׁלַח יָד אֶקְדָּמִי הוּא 10.2 שָׁנִים בַּהֲשׁוּאָה ל- 8.9 שָׁנִים בְּקֶרֶב בְּעָלֵי מִשְׁלַח יָד שְׁאִינוּ אֶקְדָּמִי.
- הוּתְקָה הַמְּמוּצָע בַּמְּגוֹזֵר הַצִּיבּוּרִי עוֹמֵד עַל 11.8 שָׁנִים בַּהֲשׁוּאָה ל- 9.2 שָׁנִים בַּמְּגוֹזֵר הַפְּרָטִי.
- קִיִּים קֶשֶׁר יִשְׂרָאֵל בֵּין הוּתְקָה הַמְּמוּצָע לִשְׂכָר. בְּרִמַּת שְׂכָר שֶׁל עַד 3500 שְׁקָלִים הוּתְקָה הַמְּמוּצָע עוֹמֵד עַל 6.3 שָׁנִים וְאִילוּ בְּרִמַּת שְׂכָר שֶׁל 5500 שְׁקָלִים וּמֵעַלָּה הוּתְקָה הַמְּמוּצָע הוּא 13.6 שָׁנִים.
- 12% מֵהַשְּׂכִירִים הַחֲלִיפּוֹ אֶת מְקוֹם עֵבֹדָתָם בַּמְּחֻלָּךְ הַשָּׁנָה הָאַחֲרוֹנָה, לְעוֹמוֹת 88% מֵהַשְּׂכִירִים אֲשֶׁר נֹוֹתְרוּ יְצִיבִים בְּאֶתוֹ מְקוֹם עֵבֹדָה.
- בַּמְּמוּצָע לֹא נִמצָאוּ הַבְּדִלִים בֵּין גַּבְרִים וְנָשִׁים בַּהֲשׁוּאָה בֵּין עוֹבְדִים אֲשֶׁר הַחֲלִיפּוֹ אֶת מְקוֹם עֵבֹדָתָם בְּשָׁנָה הָאַחֲרוֹנָה (לְהִלָּךְ עוֹבְדִים נִיידִים) וְעוֹבְדִים שֶׁלֹּא עָשׂוּ כֵן (לְהִלָּךְ עוֹבְדִים יְצִיבִים), אִם כִּי בְּקִבּוּצוֹת הַגִּיל 35-65 שִׁיעוֹר הַנָּשִׁים הַנִּיידוֹת תַּעֲסוֹקִיתִית גְּבוּה מִשִּׁיעוֹר הַגַּבְרִים הַנִּיידִים תַּעֲסוֹקִיתִית (7.5% ו- 5%, בַּהֲתַאמָּה).
- שִׁיעוֹר הָעוֹבְדִים הַנִּיידִים מְקָרֵב בְּעָלֵי הַשְּׁכָלָה שֶׁל תַּעוֹדוֹת בְּגֵרוֹת וּמִטָּה עוֹמֵד עַל 13%, בַּהֲשׁוּאָה ל- 10% מְקָרֵב בְּעָלֵי הַהִשְׁכָּלָה הָעַל תִּיכוּנִית.
- שִׁיעוֹר הָעוֹבְדִים הַנִּיידִים בְּקֶרֶב בְּעָלֵי מִשְׁלַח יָד שְׁאִינוּ אֶקְדָּמִי עוֹמֵד עַל 14% בַּהֲשׁוּאָה ל- 9.3% מְקָרֵב בְּעָלֵי מִשְׁלַח יָד אֶקְדָּמִי.
- שִׁיעוֹר הָעוֹבְדִים הַנִּיידִים עוֹמֵד עַל 13% בַּמְּגוֹזֵר הַפְּרָטִי בַּהֲשׁוּאָה ל- 9% בַּמְּגוֹזֵר הַצִּיבּוּרִי.
- שִׁיעוֹר הָעוֹבְדִים הַנִּיידִים בְּקִבּוּצוֹת הַשְּׂכָר שֶׁל עַד 3500 שְׁקָלִים הֵנוּ 19% בַּהֲשׁוּאָה ל- 7% בְּלִבְד בְּקֶרֶב מִשְׁתַּכְרֵי שְׂכָר הַגְּבוּהָ מ- 5500 שְׁקָלִים.

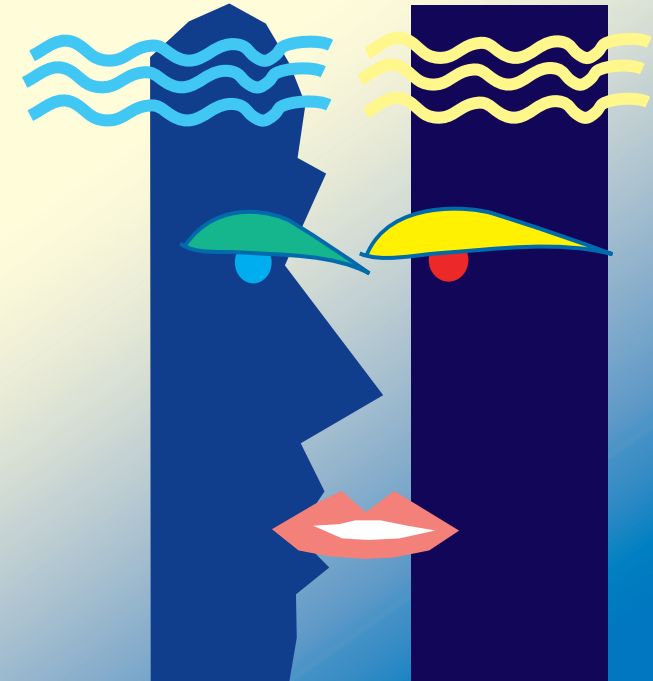

הַרְשׁוֹת לַתְּכַנּוֹן כַּח אֶדָם

מְדִינַת יִשְׂרָאֵל - מִשְׂרַד הַתְּמִי"ת

דְּפִי מִידַע בְּנוֹשָׂאֵי שׁוֹק הָעֵבֹדָה
M.P.A (I.T.) = Manpower Planning Authority Information Text

וּתְקָה וְנִיידוֹת תַּעֲסוֹקִיתִית בַּעֲבֹדָה

רוֹנִית נָדִיב

פְּרִסוֹם דְּפִי הַמִּידַע נֹוֶעַד:

א. לִיצוֹר בְּאוֹפֵן שׁוֹטֵף אֶת "סִבִּיבַת הַמִּידַע" בְּנוֹשָׂאֵי שׁוֹק הָעֵבֹדָה בְּכָלל, וּבְנוֹשָׂאֵים הַקְּשׁוּרִים לַתְּחוּמֵי אַחֲרוּיֹוֹת הַמִּשְׂרַד בְּפְרָט.

ב. לִשְׁמֵשׁ חִישׁוֹן לֵאמֹוֹר נוֹשָׂאִים שִׁיפּוֹתְחוּ בְּבוֹא הָעֵת לַסְּקִירוֹת, מַחְקָרִים וְכַתְבֵי עֵמֵדָה.

כְּתִיבַת דְּפִי הַמִּידַע תַּתְּבַסֵּס בְּעִיקָר עַל מַעֲרָכִים סְטַטִּיסְטִיִים יִיעוּדִיִים שְׁפוֹתְחוּ בְּרִשׁוֹת וְקִבְצֵי נְתוּנִים שֶׁל סְפָקִים חִיצוֹנִיִים לַמִּשְׂרַד. הַדְּגֵשׁ בְּדְפִי הַמִּידַע יוֹשֵׁם עַל הַבְּהָרָה פְּשוּטָה וְקִצְרָה שֶׁל הַנְּתוּנִים מְבַלֵּי לְהִיכַנס לְנִיתוּחַ מַעֲמִיק שֶׁל הַחוּמֵר.

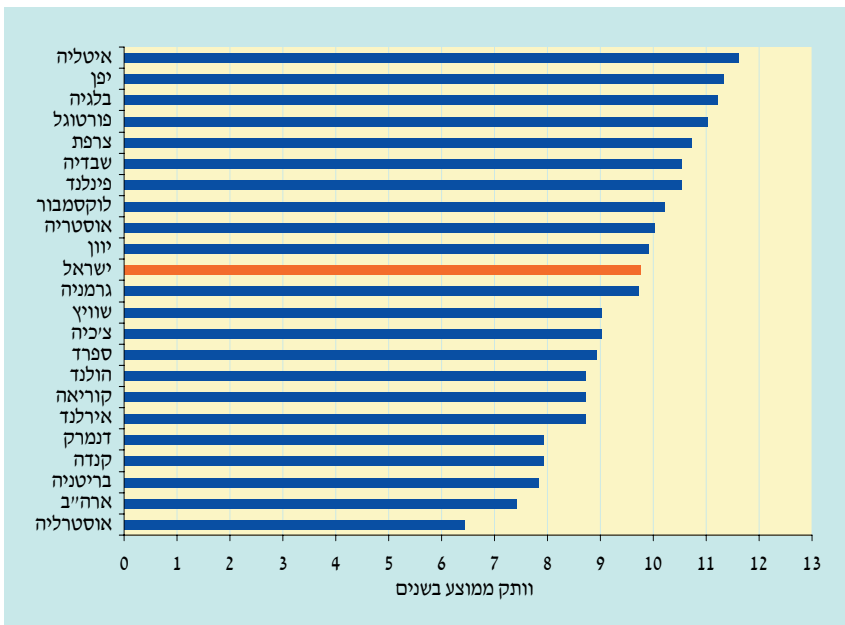
אֶפְרִיל 2004

הַרְשׁוֹת לַתְּכַנּוֹן כַּח אֶדָם, רְח' בִּנְק יִשְׂרָאֵל 5 יְרוּשָׁלַיִם, 02 - 5600301/2 - פֶּקֶס: 02 - 5600300 E-mail: benif@molsa.gov.il

א. וותק ממוצע במקום עבודה – ישראל ביחס לעולם

על אף התפיסה הרווחת כי חלה ירידה ניכרת ברמת היציבות התעסוקתית במדינות מפותחות שונות, המתבטאת בתקופות העסקה קצרות, ממצאים אמפיריים מלמדים, כי על פני העשור האחרון, לא חלו שינויים מהותיים בוותק הממוצע, אשר מהווה מדד מרכזי לרמת היציבות התעסוקתית, הן באירופה והן בארה"ב. במדינות אירופיות חלה ירידה של כחצי שנה בוותק הממוצע, ואילו בארה"ב הירידה בוותק הממוצע אף הייתה פחותה ועמדה על 0.3 שנות וותק (OECD, 1996). בישראל, הוותק הממוצע לא רק שלא ירד אלא אף נמצא דווקא במגמת עלייה. בעוד שבשנת 1980 הוותק הממוצע עמד על כ- 6.5 שנים, בשנת 2000 הוותק הממוצע עמד על 9.8 שנים. הסבר אפשרי למגמה המסתמנת בישראל הוא כי הוותק הממוצע בישראל היה נמוך מאד ביחס למקובל במדינות מפותחות ולכן העלייה בוותק הממוצע מסמנת התייצבות בשנות הוותק ברמה המקובלת במדינות המפותחות. כמו כן, ייתכן וקליטתם של עולי שנות התשעים, שהיו מבוגרים יחסית, בשוק העבודה הישראלי תרמה אף היא לעלייה בוותק הממוצע. בנוסף, הידרדרות המצב הכלכלי והעליה באבטלה תרמו אף הם לעלייה בוותק, כך שעובדים ותיקים נותרו יציבים בעבודתם בעוד שהניידות התעסוקתית של עובדים חדשים עלתה.

תרשים 1 - וותק ממוצע (בשנים) במקום עבודה, מדינות נבחרות, 1996 ו-2000

מקור: הנתונים הבינ"ל מבוססים על, OECD (employment outlook 1996)
 הנתונים הישראליים מבוססים על סקר בנושאים מגוונים, הרשות לתכנון כ"א 2000.

מבוא

התחרות הכלכלית הגוברת מתחילת שנות השמונים, פריחתו של השוק הגלובלי, שינויים טכנולוגיים מרחיקי לכת, והצמצום במערכות המכוונות את שוקי העבודה הגבירו את הצורך של ארגונים להתייעל, ולהגביר את הגמישות הארגונית. במישור התעסוקתי ניתן היה לעשות זאת בשני אופנים: 1. שכירת כוח אדם חיצוני לארגון, בעיקר מועסקים על ידי קבלני כ"א, או קניית שירותים על ידי קבלני שירותים. 2. שכירת כ"א פנימי לארגון לתקופות זמן קצרות ו/או קצובות. כתוצאה מכך ניתן היה לצפות הן לגידול חד בהיקף המועסקים במסגרות חוץ ארגונית, והן לירידה בוותק הממוצע במקום העבודה ולפגיעה ביציבות התעסוקתית במקום עבודה. הממצאים האמפיריים מלמדים כי ארגונים נוטים יותר להעסיק כוח אדם חיצוני כאמצעי להגברת הגמישות הארגונית, ופחות להשתמש בחלופה של שכירת עובדים לתקופות זמן קצרות, דבר המשדר פגיעה ביציבות התעסוקתית של העובדים בארגון (Houseman, 2001). יחד עם זאת, אומנם לא חלה ירידה משמעותית בוותק הממוצע אולם ניכרת ירידה משמעותית באיכות התעסוקה כפי שבאה לידי ביטוי על פני מומדים כגון שכר ותנאים נלווים (Kalleberg et al, 1999), ובהקשר זה חשיבותו של הוותק כגורם המשפיע חיובית על שכר הולכת ופוחתת (Diebold, Neumark & Polsky, 1994).

קיימים מספר מדדים מקובלים למדידת יציבות תעסוקתית, השכיח מביניהם הנו "וותק במקום עבודה", קרי מספר שנות העבודה הממוצע במקום עבודה אחד. בין המדדים הנוספים ליציבות תעסוקתית ניתן למנות: אחוז העובדים המחליפים מקום עבודה בטווח של שנה, אחוז העובדים אשר עבדו באותו מקום עבודה לאחר 5 שנות עבודה, שיעור החלפת מקום העבודה של בעלי וותק נמוך (פחות משנת עבודה) ואחוז העובדים מסך התעסוקה המועסקים במקום עבודה אחד למעלה מ- 10 שנים (OECD, 1996). ממצאים המבוססים הן על נתונים מארה"ב והן על נתונים מן האיחוד האירופי מלמדים כי במרבית המדינות לא חל שינוי משמעותי בוותק הממוצע של מועסקים בעשור האחרון על פני המדדים השונים.

מהי רמת היציבות התעסוקתית בישראל? דף המידע הנוכחי מנסה להשיב על שאלה זו באמצעות שלושה ניתוחים משלימים: האחד, השוואה בין הוותק הממוצע בישראל לוותק הממוצע במדינות מפותחות. השני, בחינת הוותק הממוצע בקרב אוכלוסיות שונות של עובדים ובקרב משלחי יד וענפים כלכליים שונים, והאחרון, השוואה בין המאפיינים הסוציו דמוגרפיים והתעסוקתיים של "עובדים יציבים" (שכירים אשר לא החליפו את מקום עבודתם בשנה האחרונה) ו"עובדים ניידים" (שכירים אשר החליפו את מקום עבודתם במהלך השנה האחרונה).

ניתוח הנתונים מבוסס על סקר מיוחד בנושא יחסי עבודה בישראל שנערך על ידי הרשות לתכנון כ"א במשרד העבודה והרווחה במהלך חודש מאי 2000 בקרב מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל. הסקר כלל שאלות הקשורות בוותק במקום העבודה, בטווח תעסוקתי, שכר מינימום ואיגודים מקצועיים¹. המדגם כלל 1500 נבדקים מתוכם האוכלוסייה המתאימה לשאלות הנדונות הנה כל אלה שהיו מועסקים (61.4%), ואלה אשר לא היו מועסקים במאי 2000, אך היו שכירים תקופה מסוימת. בשנתיים הקודמות (9%). דף המידע הנוכחי מבוסס על שכירים אשר עבדו בעת עריכת הסקר, היו בגילאים 18 עד 65, ועבורם הייתה קיימת אינפורמציה מלאה על כלל המשתנים הנבדקים (N=750). האינדיקטור לוותק במקום העבודה התבסס על השאלה "כמה זמן אתה עובד במקום עבודתך העיקרי".

1 בהשוואה שערכנו בין המדגם לבין נתוני סקר כ"א לשנת 2000 עולה כי קיימת התאמה גבוהה בין שני מקורות הנתונים, למעט הבדלים בייצוג הנשים. במדגם הנוכחי נמצא כי לנשים ייצוג יתר בהשוואה לייצוגן בסקר כ"א.

וּתֵק עַל פִּי מִשְׁתַּנִּים סוֹצִי-דִמּוֹגְרַפִּים (לוח 1)

סה"כ הוּתֵק הַמּוּצֵעַ לְכָלל הַמְדָגֵם עוֹמֵד עַל 9.7 שָׁנִים.

כִּצְפוּי, הוּתֵק הַמּוּצֵעַ בְּמִקּוֹם הַעֲבוּדָה עוֹלָה עִם הַגִּיל. בְּקֶרֶב בְּנֵי 18-34 הוּתֵק הַמּוּצֵעַ עוֹמֵד עַל 4.6 שָׁנִים, בְּעוֹד שְׁבִקֶרֶב בְּנֵי ה' – 35 וּמַעְלָה הוּתֵק הַמּוּצֵעַ עוֹמֵד עַל 13 שָׁנִים.

הוּתֵק הַמּוּצֵעַ בְּקִבּוּצַת הַגִּיל 25-34, דוֹמָה יוֹתֵר לוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ שֶׁל קִבּוּצַת הַגִּיל 18-24 (לֹא מוּצָג כֶּאֱכָן) וּפְחוּת לוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ בְּקִבּוּצַת הַגִּיל הָעוֹקֶבֶת 35-44. מִמְצֵא זֶה מֵרַמֵּז כִּי הַהִתְיַצְבוּת הַתְּעֻסָּקָתִית שֶׁל מֵרְבִית הַמוֹעֲסָקִים מֵתְרַחֶשֶׁת עַד לְגִיל 35.

לֹא קִיִּים כְּמַעַט הַבְּדֵל בּוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ שֶׁל גְּבָרִים וְנָשִׁים, גַּם בְּקִבּוּצַת הַגִּיל 18-34, שְׁבָה קִיִּימַת נִיִּדוּת רַבָּה שֶׁל נָשִׁים אֶל מַחוּץ לְשׁוֹק הַעֲבוּדָה כְּתוּצָאָה שֶׁל הַרְיוֹן וְלִידָה.

עִ"פ מִשְׁתַּנָּה הַלְּאוּם נִמְצְאוּ הַבְּדִלִים בּוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ בֵּין יְהוּדִים (9.9 שָׁנִים) לְלֹא יְהוּדִים (8.5). יַחַד עִם זֹאת, לֹא נִמְצְאוּ הַבְּדִלִים בּוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ שֶׁל יְהוּדִים וְלֹא יְהוּדִים בְּנֵי אוֹתָהּ קִבּוּצַת גִּיל. כֶּךָ שֶׁהַבְּדִלִים בֵּין שְׁתֵּי קִבּוּצוֹת הַלְּאוּם נוֹבְעִים בְּעִיקָר מֵהִיּוֹת הָאוֹכְלוֹסִיָּה הַיְּהוּדִית מְבוֹגֶרֶת בַּהֲשׁוּאָה לְאוֹכְלוֹסִיָּה הַלֹּא יְהוּדִית.

לְנִשׁוּאִים וּוֹתֵק גְּבוּהָ מִשֶׁל אֵלוּ שְׂאִינִים נִשׁוּאִים בְּכָל קִבּוּצוֹת הַגִּיל. הַבְּדִלִים בֵּין שְׁתֵּי קִבּוּצוֹת אֵלֶּה גְּדוּלִים מְאֹד וְעוֹמְדִים בְּמּוּצֵעַ עַל פֶּעַר 2.5 שָׁנֹת וּוֹתֵק לְטוֹבַת הַנִּשׁוּאִים.

בְּנִיגוּד לְצְפוּי, לֹא נִמְצָא קֶשֶׁר יֵשֶׁר בֵּין הַשְּׂכֵלָה (שֶׁהוֹגְדָרָה לְפִי סוּג תְּעוּדָה אַחֲרוֹנָה) וּוֹתֵק. בְּקֶרֶב קִבּוּצַת הַצְּעִירִים (18-34) הוּתֵק הַמּוּצֵעַ הַגְּבוּהָ בְּיוֹתֵר נִרְשָׁם בְּקֶרֶב בְּעֵלֵי הַתְּעוּדָה הַעַל תִּיכּוֹנִית (4.9) וְהוּוֹתֵק הַנְּמוּךְ בְּיוֹתֵר בְּקֶרֶב הָאֶקְדָּמָאִים (4.1). בְּקִבּוּצַת הַגִּילִים 35-65 הוּוֹתֵק הַגְּבוּהָ בְּיוֹתֵר נִרְשָׁם גַּם כֵּן בְּקֶרֶב בְּעֵלֵי הַתְּעוּדָה הַעַל תִּיכּוֹנִית (14.1) וְהוּוֹתֵק הַנְּמוּךְ בְּיוֹתֵר נִרְשָׁם בְּקֶרֶב בְּעֵלֵי תְּעוּדָה שֶׁל פְּחוּת מְבַגְרוֹת (12.2).

לוח 1 – וּתֵק מּוּצֵעַ בְּמִקּוֹם עֲבוּדָה לְפִי מִאֲפִינִים סוֹצִי דִמּוֹגְרַפִּים וְגִיל

סֵה"כ	35-65	18-34		
9.7	13.2	4.6	סֵה"כ	
10.2	13.2	5.0	גְּבָרִים	מְגֵדָר
9.2	13.1	4.2	נָשִׁים	
9.9	13.7	4.6	יְהוּדִי	לְאוּם
8.5	13.2	4.4	אַחֵר	
10.8	13.4	5.4	נָשׁוּי	מִצָּב מִשְׁפַּחְתִּי
6.1	11.2	3.1	אַחֵר	
9.0	12.2	4.6	פְּחוּת מְבַגְרוֹת	תְּעוּדָה אַחֲרוֹנָה
9.6	14.0	4.5	בְּגֵרוֹת	
9.4	14.1	4.9	עַל תִּיכּוֹנִית	
10.1	12.9	4.1	אֶקְדָּמִית	

מְקוֹר: סֶקֶר בְּנוֹשָׁא יַחֲסִי עֲבוּדָה, הַרְשׁוֹת לְתַכְנוֹן כ"א

יִשְׂרָאֵל נִיִּצְבַת בְּמִרְכֵּז הַהִתְפַּלְגוֹת שֶׁל הוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ בְּמִדְיֹנוֹת ה' – OECD. הוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ בְּמִדְיֹנוֹת הַשּׁוֹנוֹת נֵעַ בֵּין הָעֵרֶךְ הַמְקִסְמִילִי שֶׁל 11.7 שָׁנֹת וּוֹתֵק בְּאִיטַלְיָה, ל' – 6.5 שָׁנֹת וּוֹתֵק בְּאוֹסְטְרַלְיָה.

סֵה"כ נִיתָן לְזַהוּת 3 קִבּוּצוֹת עִיקָרִיּוֹת שֶׁל מִדְיֹנוֹת בַּהִתְיַחֵס לְשָׁנוֹת הוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ:

1. מִדְיֹנוֹת בְּעֵלוֹת וּוֹתֵק מְמוּצֵעַ נְמוּךְ יַחֲסִית (פְּחוּת מ' – 8.5 שָׁנִים) – בְּקִבּוּצָה זֹו נִמְנוֹת הַמִּדְיֹנוֹת דְּנִמְרֵק, קְנַדָּה, אַרְה"ב אוֹסְטְרַלְיָה וּבְרִיטַנְיָה.
2. מִדְיֹנוֹת בְּעֵלוֹת וּוֹתֵק מְמוּצֵעַ בְּמִרְכֵּז הַהִתְפַּלְגוֹת (8.5-10 שָׁנִים) – בְּקִבּוּצָה זֹו נִמְנוֹת הַמִּדְיֹנוֹת אִירְלַנְד, קוֹרִיאָה, הוֹלַנְד, סְפְרַד, צ'כִּיָּה, שׁוּיִץ, גְּרַמְנִיָּה, אוֹסְטְרִיָּה וּבְרַאשׁוֹן יוּוֹן וְיִשְׂרָאֵל.
3. מִדְיֹנוֹת בְּעֵלוֹת וּוֹתֵק מְמוּצֵעַ גְּבוּהָ (לְמַעְלָה מ' – 10 שָׁנִים) – בְּקִבּוּצָה זֹו נִמְנוֹת הַמִּדְיֹנוֹת לֹקְסִמְבוּרְג, פִּינְלַנְד, שְׁבִדְיָה, צְרַפְת, פּוּרְטוּגַל, בִּלְגִיָּה, יַפֵּן, וּבְרַאשׁוֹן נִיִּצְבַת אִיטַלְיָה.

לֹא נִמְצָא מְכַנָּה מְשׁוֹתֵף רַחֵב בֵּין הַמִּדְיֹנוֹת לְפִי חִלּוּקָה לְקִבּוּצוֹת וּוֹתֵק. כָּל קִבּוּצַת וּוֹתֵק כּוֹלֵלֶת הֵן מִדְיֹנוֹת הַמְדוּרְגוֹת גְּבוּהָ עַל מְמַדִּים כְּגוֹן תּוֹצֵר וּמִדְיִנִּיּוֹת רוּוַחָה¹ וְהֵן מִדְיֹנוֹת הַמְדוּרְגוֹת נְמוּךְ עַל פְּנֵי מְמַדִּים אֵלֶּה. כֶּךָ לְדוּגְמָא, בְּקֶרֶב הַמִּדְיֹנוֹת בְּעֵלוֹת הוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ הַנְּמוּךְ בְּיוֹתֵר נִיתָן לְמִצּוֹא מִדְיֹנוֹת בְּעֵלוֹת מְשֻׁטֵר רוּוַחָה לִיבְרִלִי כְּגוֹן אַרְה"ב, בְּרִיטַנְיָה וְקְנַדָּה, אֶךְ גַּם אֶת דְּנִמְרֵק הַמְּאֻפְיִינֶת כְּמִדְיֹנַת רוּוַחָה סוֹצִיאַל-דְּמוֹקְרַטִית. אִם זֹאת, מֵרְבִית הַמִּדְיֹנוֹת הַלִּיבְרִלִיּוֹת מְרוֹכְזוֹת בְּקִצָּה הַתְּחַתּוֹן שֶׁל הַתְּפַלְגוֹת הוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ (בְּרִמּוֹת הַנְּמוּכּוֹת יַחֲסִית שֶׁל הוּוֹתֵק) בְּעוֹד שְׁמֵרְבִית הַמִּדְיֹנוֹת הַשְּׁמֵרְנִיּוֹת אוֹ הַסוֹצִיאַל דְּמוֹקְרַטִיּוֹת בְּאוֹפִיין מְרוֹכְזוֹת יוֹתֵר בְּקִצָּה הָאֲמֻצֵּי וְהַעֲלִיּוֹן שֶׁל הַתְּפַלְגוֹת שָׁנוֹת הוּוֹתֵק.

ב. וּוֹתֵק מּוּצֵעַ בְּמִקּוֹם עֲבוּדָה לְפִי אוֹכְלוֹסִיּוֹת וּמִאֲפִינֵי תְּעֻסָּקָה

הֵאֵם הוּוֹתֵק בְּמִקּוֹם עֲבוּדָה מוֹשְׁפֵעַ מִמִּאֲפִינִים שׁוֹנִים שֶׁל הַפְּרֵט? מִמְצָאִים מְשׁוֹק הַעֲבוּדָה הָאִירוֹפִי וְהָאִמְרִיקָאִי מְלַמְדִים כִּי נָשִׁים, מִיעוּטִים אֲתֵנִים וּבְעֵלֵי הַשְּׂכֵלָה מוֹעֲטָה, צְבָרוּ וּוֹתֵק נְמוּךְ בְּמִקּוֹם הַעֲבוּדָה בַּהֲשׁוּאָה לוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ בְּכָלל שׁוֹק הַעֲבוּדָה. כְּמוֹ כֵּן וְכִצְפוּי, לְצְעִירִים וּוֹתֵק מְמוּצֵעַ הַנְּמוּךְ בְּאוֹפֵן נִיכָר מִן הוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ בְּקֶרֶב כָּלל הַמוֹעֲסָקִים. בְּנוֹסֵף נִמְצָא כִּי קִיִּימַת שׁוֹנוֹת בּוּוֹתֵק בֵּין עַנְפִּים כְּלִכְלִיִּים שׁוֹנִים. נִמְצָא כִּי בְּסִקְטוֹר הַשִּׁירוֹתִים הוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ נְמוּךְ מִן הוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ בְּכָלל שׁוֹק הַעֲבוּדָה. לְהֵלֵךְ יִיבְדַק הַקֶּשֶׁר בֵּין מִאֲפִינִים סוֹצִי-דִמּוֹגְרַפִּים שֶׁל הַפְּרֵט וּמִאֲפִינֵי הַתְּעֻסָּקָה שֶׁלוּ לוּוֹתֵק בְּמִקּוֹם הַעֲבוּדָה בְּשׁוֹק הַעֲבוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל². כָּל הַנִּיתּוּחִים נִעְרְכוּ בַחִלּוּקָה לְשְׁתֵּי קִבּוּצוֹת גִּיל עִיקָרִיּוֹת (18 עַד 34 ו' – 35 עַד 65) עַל מִנַּת לְפַקֵּחַ עַל הַשְּׁפֵעוֹת הַגִּיל עַל וּוֹתֵק בְּמִקּוֹם הַעֲבוּדָה.

¹ הַהֲבַחָה כֶּאֱכָן בֵּין מִדְיֹנוֹת רוּוַחָה שׁוֹנוֹת מְבוֹסֶסֶת עַל הַבַּחֲנוֹת שֶׁל Esping - Andersen (1992) בֵּין שְׁלוֹשׁ קִבּוּצוֹת שֶׁל מִדְיֹנוֹת רוּוַחָה: סוֹצִיאַל דְּמוֹקְרַטִיּוֹת, שְׁמֵרְנִיּוֹת וְלִיבְרִלִיּוֹת.

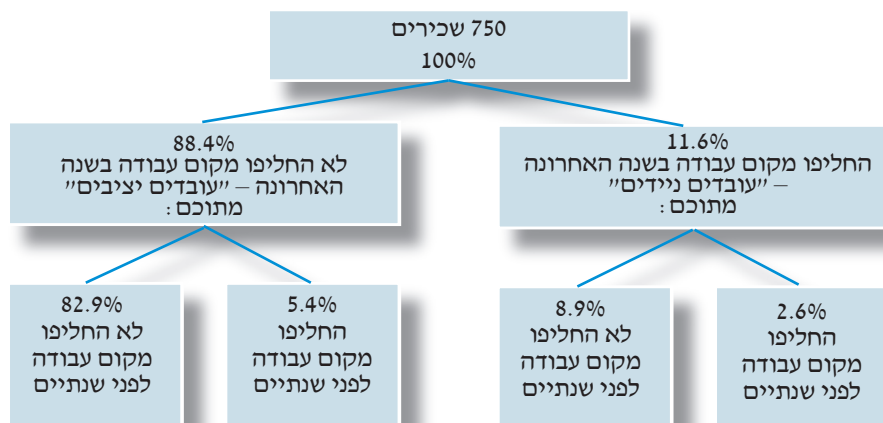
² הַנְּתוּנִים הַמוּצָגִים בְּדֵף הַמִּידַע נִאֲסָפוּ בְּמַהֲלֵךְ שָׁנַת 2000, שָׁנַת פְּרִיחָה לְכָלכִּלִּית בִּיחַס לְעוֹשׂוֹר הָאֲחֵרוֹן. לְמִיתוֹן הַכְּלָלִי אֲשֶׁר הֵלֵךְ וְהַעֲמִיק בְּמַהֲלֵךְ שְׁלוֹשׁ הַשָּׁנִים הָאֲחֵרוֹנוֹת יִכּוֹלָה לְהִיּוֹת הַשְּׁפֵעָה דוֹ כִּיווִינִית עַל מִידַת הַיְּצִיבוֹת הַתְּעֻסָּקָתִית בְּמִשְׁק. מִחַד יִיתְכֵּן כִּי חֵלָה יִרִידָה בּוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ כְּתוּצָאָה מְעֵלִיָּה בְּשִׁיעוֹר הַמְּפוֹטְרִים, וּבְמִקְבִּיל חֵלָה עֲלִיָּה בְּשִׁיעוֹר הַעוֹבְדִים הַמְּחַלְפִּים אֶת מְקוֹם עֲבוּדָתָם בְּמַהֲלֵךְ שָׁנָה. מֵאִידֵךְ, יִיתְכֵּן וְהַעוֹבְדִים הַמְּפוֹטְרִים הֵם בְּרֹבָם עוֹבְדִים הַמוֹעֲסָקִים תְּקוּפוֹת זְמַן קְצָרָה, וְכְתוּצָאָה מְכֵּס סֵה"כ הוּוֹתֵק הַמּוּצֵעַ בְּמִשְׁק עֵלָה.

הממצאים העולים מבחינת הוותק על פי מאפייני התעסוקה מאפשרים לאפיין עבודה כ"טובה" או "גרועה". עבודות בהן השכר הנמוך ביותר הן בד"כ גם העבודות בהם היציבות התעסוקתית הנמוכה ביותר ולהפך, לעבודות שלצדן שכר גבוה נרשמה יציבות תעסוקתית גבוהה. כמו כן, ממצאים אלו עשויים ללמד על תרומתו החיובית של הוותק במקום העבודה לחילת השכר בשוק העבודה הישראלי⁴. הוותק הממוצע הגבוה יחסית של העובדים חלקית וקירבתו לוותק הממוצע הכללי עשוי לרמז כי בישראל העבודה במשרה חלקית אינה נושאת אופי ארעי, זאת בשונה ממדינות מפותחות אחרות. ייתכן כי ריבוי המשרות החלקיות דווקא במגזר הציבורי המעסיק לאורך זמן, תורם ליציבותה של המשרה החלקית ולשנות וותק ממוצעות ארוכות יחסית בקרב העובדים חלקית. כתוצאה מכך, לא נמצאו גם הבדלים גדולים בוותק הממוצע בין גברים ונשים.

ג. ניידות תעסוקתית

מטרת הסעיף הנוכחי הנה לבחון את היציבות התעסוקתית כפונקציה של ניידות בין מקומות עבודה. הדבר נבחן על ידי אמידת אחוז המחליפים את מקום עבודתם בטווח של עד שנה, ואפיון עובדים אלו בהשוואה לעובדים שלא החליפו את מקום עבודתם. בסעיף זה ננסה לענות על השאלות הבאות: עד כמה שכירים ישראלים נוטים להחליף מקום עבודה בתקופה של עד שנה? מה הם המאפיינים הסוציו-דמוגרפיים והתעסוקתיים של מחליפי מקום העבודה? התרשים הבא מציג את עץ הניידות התעסוקתית של שכירים מועסקים במקום עבודתם במהלך השנה האחרונה מיום עריכת הסקר.

תרשים 2 – ניידות תעסוקתית בשנה האחרונה, באחוזים מסך השכירים

מקור: סקר בנושא יחסי עבודה, הרשות לתכנון כ"א 2000

⁴ מעניין לציין כי במחקר שנערך בשוק העבודה האמריקאי נמצא כי תרומתו של הוותק לגידול בשכר הולכת ופוחתת בעשור האחרון.

וותק על פי משתני תעסוקה (לוח 2)

הוותק הממוצע של בעלי משלח יד אקדמי גבוה בממוצע ב - 1.5 שנים בהשוואה לבעלי משלח יד שאינו אקדמי. ממצא זה תקף על פני כלל המדגם ובקרב קבוצת הגיל 35-65, בקבוצת הגיל 18-35 הוותק הממוצע של בעלי משלח יד שאינו אקדמי גבוה מן הוותק הממוצע של בעלי משלח יד אקדמי. הסבר אפשרי לכך הוא כי בשנים אלו רוכשים בעלי משלח יד אקדמי את השכלתם וכתוצאה מכך אלו אינן שנים של יציבות תעסוקתית עבורם.

הוותק הממוצע במגזר הציבורי גבוה בכ - 2.5 שנים מן הוותק הממוצע במגזר העסקי (11.8 שנים ו - 9.2 שנים בהתאמה). הבדלים אלו ברמת הוותק הממוצע בין המגזר הציבורי והעסקי נשמרים גם כאשר שולטים בגיל המועסקים, אם כי הפער בוותק הממוצע בין שני המגזרים נמוך יותר בקבוצות הגיל 18-35. ממצאים אלו אינם מפתיעים שכן המגזר הציבורי מתאפיין בהסכמי עבודה המקנים קביעות ע"פ חוקי התקשייר בניצבות שירות המדינה, זאת בניגוד לחוזי העבודה המקובלים במגזר העסקי המבוססים על חוזים אישיים.

הוותק הממוצע של העובדים בהיקף משרה מלא, גבוה מן הוותק הממוצע של העובדים בהיקף משרה חלקי (8.8 ו - 10.5 שנים בהתאמה).

ככל שרמת השכר עולה כך נרשם וותק ממוצע גבוה יותר. כך לדוגמה בקבוצת השכר של עד 3500 שקלים הוותק הממוצע עומד על 6.3 שנים, בקבוצת השכר 3500-5500 הוותק הממוצע עומד על 6.8 שנים בקבוצת השכר 5500 ומעלה הוותק הממוצע עומד על 13.6 שנים. עיקר ההבדל בוותק הממוצע על פי קבוצות שכר הוא בין קבוצת השכר של למעלה מ - 5500 שקלים לשכר הנמוך מ - 5500 שקלים.

לוח 2 – וותק ממוצע לפי מאפייני עבודה וגיל

סה"כ	35-65	18-34		
8.9	13.0	4.9	שאינו אקדמי	משלח יד
10.2	13.5	4.4	אקדמי, חופשי או טכני	
9.2	12.1	4.4	מגזר עסקי	ענף כלכלי
11.8	15.9	5.1	מגזר ציבורי	
8.9	12.3	4.1	חלקית	היקף משרה
10.5	13.8	4.8	מלאה	
6.3	10.4	3.5	עד 3500	שכר חודשי (בשקלים)
6.8	10.2	3.3	3500-5500	
13.6	16.7	6.5	5500+	

מקור: סקר בנושא יחסי עבודה, הרשות לתכנון כ"א 2000

מבין כ – 750 עובדים 12% החליפו מקום עבודה במהלך השנה אשר קדמה לסקר.

מבין 12% אשר החליפו את מקום העבודה בשנה האחרונה, 23% החליפו מקום עבודה גם בשנתיים אשר קדמו לתחילת הסקר.

מבין 88% אשר לא החליפו את מקום עבודתם במהלך השנה האחרונה, רק 6% החליפו את מקום עבודתם במהלך השנתיים אשר קדמו לסקר.

הממצאים מלמדים כי מרבית המועסקים במהלך שנת 2000 היו יציבים במקום עבודתם, ולא נטו להחליף מקומות עבודה בשיעורים גבוהים.

ניידות תעסוקתית על פי משתנים סוציו דמוגרפיים (לוח 3)

שיעור העובדים הניידים פוחת עם הגיל. בגילאים 18-34, שיעור העובדים הניידים עומד על 21%, בגילאים 35 ומעלה שיעור העובדים הניידים עומד על 6.3%.

בגילאים המבוגרים (35 ומעלה) נשים ניידות יותר תעסוקתית בהשוואה לגברים. בגילאי 35-65 שיעור הנשים הניידות הוא 7.5% בהשוואה ל – 5% בקרב הגברים.

בעלי השכלה של בגרות ומטה ניידים יותר מבעלי השכלה על תיכונית, 13% ו – 10.5% בהתאמה.

בגילאים 18-34, שיעור הניידים תעסוקתית בקרב בעלי השכלה של פחות מבגרות עומד על 22% בהשוואה ל – 7% מקרב בעלי השכלה על תיכונית.

לוח 3 – שיעור עובדים ניידים לפי גיל, מגדר ותעודה אחרונה

	סה"כ	35-65	18-34	
	11.6	6.3	20.6	סה"כ ניידים
מגדר				
גברים	10.9	5.0	20.0	
נשים	12.3	7.5	21.1	
לאום				
יהודי	11.0	6.6	19.5	
אחר	16.5	2.9	26.1	
תעודה אחרונה				
בגרות (חלקית או מלאה)	13.3	6.8	22.3	
תעודה על תיכונית	10.4	6.3	6.8	

מקור: סקר בנושא יחסי עבודה, הרשות לתכנון כ"א 2000

ניידות תעסוקתית על פי משתני תעסוקה (לוח 4)

בקרב בעלי משלח יד אקדמי שיעור העובדים הניידים עומד על 9% בהשוואה ל – 14% בקרב עובדים בעלי משלח יד שאינו אקדמי.

שיעור העובדים הניידים במגזר הפרטי גבוה בהשוואה למגזר הציבורי ועומד על 13% ו – 9% בהתאמה.

בניגוד לצפוי, דווקא בקרב העובדים במשרה מלאה שיעור העובדים הניידים גבוה יותר משיעור העובדים הניידים בהיקף משרה חלקית, 12% ו – 10% בהתאמה.

שיעור העובדים הניידים נמצא בקשר הפוך לגובה השכר, ברמות שכר נמוכות שיעור העובדים הניידים גבוה ולהפך. כך לדוגמא, בקבוצת השכר של עד 3500 שיעור העובדים הניידים עומד על 19%, בקבוצת השכר 3500-5500 שיעור העובדים הניידים 14%, ואילו בקבוצת השכר של 5500 שקלים ומעלה שיעור העובדים הניידים עומד על 7%.

לוח 4 – שיעור עובדים ניידים לפי מאפייני עבודה

שיעור עובדים ניידים	סה"כ	
11.6		סה"כ
9.3		משלח יד
13.7		אקדמי, חופשי או טכני
		אינו אקדמי
12.9		מגזר
8.8		מגזר ציבורי
		מגזר פרטי
10.1		היקף משרה
12.0		חלקית
		מלאה
18.9		קבוצת שכר
13.7		עד 3500
		5500-3500
6.8		5500+

מקור: סקר בנושא יחסי עבודה, הרשות לתכנון כ"א 2000